

שיעור ליל שבת קודש פרשת משפטים תשע"ב

טבילת כלים שנשלחים במשלוח מנות

מורנו הרב יצחק מרדכי הכהן רובין

בעניין מי ששולח משלוח מנות בתוך כלים יש לדון האם הוא צריך לטבול את הכלים קודם שליחתם, וכן האם מועילה טבילתו או שמא יצטרך המקבל לשוב ולטבול, וכן יש לדון מה דינו של מוכר בחנות כלים שלפני פורים ממלא בתוך הכלים מיני מאכלים האם צריך לטבול את הכלים לפני הכנסת המאכלים.

משתמש בכלי לא טבול, ולכאורה אף יטבול לפני שמניח בו דברים הרי זה נחשב כאילו טבל כלי העומד לסחורה.

ו. אמנם נראה שזה אינו והוא יכול לטבול קודם שיניח בו דברים, דכיון שמתמש בו כעת להנחת דברים והכי הוא בבעלותו, הרי הוא חייב בטבילה כדין, ככל אדם שמתמש בכליו כדי לאחסן בהם אוכלים וכדומה.

ז. ואף לדעת הפר"ח הסובר שאולינן בתר רוב תשמישו ולכן חולק על האו"ה הנ"ל וס"ל שלא מהניא טבילה לסכין המיועד לקלפים ורוצה להשתמש בו לאכילה בדרך עראי, אם עיקר תשימושו היא לקלפים. דנראה ששם היעורר של הסכין והשימוש העראי הם שני שימושים שונים, משא"כ בכלי העומד לאכילה וכבר הבעלים הראשון משתמש בו ליעורר שלו הרי שמסתבר שגם לדעת הפר"ח חשיב כעיקר תשמישו, ומהני שהבעלים יטבול אותו ומועיל גם למקבל.

בעלי חנות המוכרים כלים עם אוכל

ח. ויש לדון לגבי בעלי חנות ששמים אוכלים בכלים, האם הם חייבים בטבילה, כיון שמניחים אוכלים בכלי, או דחשיב אצלם ככלי העומד לסחורה ולא לאכילה, וכפי שנהגו ביקבים וכו' שלא לטבול את הכלים. אלא שנידון זה דורש בירור לעצמו דלכאורה יש לעיין האם היקב או המפעל שממלא אוכלין ומשקין בתוך כלים חשיב משתמש בכלי, וטעון טבילה כדין כל אדם המשתמש בכלי לאחסן בתוכו מאכלים, או שמא כיון שאין לו מטרת איחסון וכל מטרתו היא למכירה אלא שאגב כך שהוא מוכר את היין הוא צריך לאחסן אותו. והנה בסברא זו דנו כמה מגדולי האחרונים.

עיין בשו"ת מהרי"ל דיסקין ק"א סי' ה' אות קל"ו שהקונה כלי עם משקה והכלי לא טבול, אין צריך הקונה לרוקן את הכלי ולטבול, דהמצב בו הקונה מרוקן את הכלי לא חשיב שחמוש בכלי אלא הוי בגדר שב ואל תעשה, והגר"ח קניבסקי שליט"א העיד בשם החזון איש שהורה לרוקן קופסאות שימורים מפח שהגיעו מחו"ל ולא היו טבולים.

אכן כאשר בעל המפעל ממלא אותם הרי עושה מעשה בקום ועשה, אלא שיש לדון דשמה חלוק בעל המפעל שאצלו הרי זה רק כגשר להעביר את הסחורה לקונה ואין זה ככלי שהעומד לשימוש אכילה, וגם מה שהאוכל מאוחסן שם, אין זה מצרכי האכילה אלא כתורת שימור בעלמא, ועיין דרכי תשובה יור"ד סי' ק"כ ס"ק ע', שמנהג העולם שאין טובלים כלים שעומדים לסחורה ובני אדם שותים מהם.

ובשעה שהגר"נ קרליץ שליט"א נתן הכשר על ינות בשמיטה בהורה שיטבלו את בקבוקי הזכוכית. ולדינא צ"ע בזה.

א. שורש הנידון הוא בדברי הבית יוסף סי' ק"כ שכתב לחדש שמי שיש לו כלים העומדים לסחורה אין הם צריכים טבילה והרי זה כאילו עדיין לא נכנסו לקדושת ישראל, דרק משעה שהם כלי סעודה הם טעונים טבילה, ודימה נידון זה למה שמובא בהגהות אשרי שמי שלקח סכין לחתוך בו קלפים פטור הוא מטבילה, כיון שאין זה כלי אכילה, ה"ה מי שקנה כלים למוכרם לאחרים פטור הוא מטבילה, וכתב שלכן מי ששאל כלים אלו מהחנווני פטור גם הוא מטבילה כדין מי ששאל סכין ממי שקנה אותו לחתוך קלפים, שהוא פטור מטבילה, וה"ה השואל סכין זו ממנו. והאיסור והיתר כלל נ"ח דין פ"ט, חולק על הגהות אשרי הנ"ל וס"ל שגם מי שקנה סכין לצורך חיתוך קלפים השואל אותה ממנו לצורך אכילה חייב לטבול, והטעם כיון שגם הבעלים הראשון אם היה רוצה להשתמש בו לצורך סעודה אפילו דרך עראי היה חייב לטבול, נמצא שכלי זה נחשב כלי המחוייב בטבילה, והביאו הרמ"א להלכה.

ונמצא שנחלקו הגהות אשרי ואיסור והיתר בדין זה האם חייב בטבילה או לא, וכתבו הט"ז והש"ך שיש לטבולו בלי ברכה.

ב. וכתב הט"ז שלפי דברי האיסור והיתר הנ"ל מי ששואל כלים מחנוני, יצטרך לטבול, לחוש לדברי האו"ה הנ"ל, ולכן כתב שהחנווני יטבול כלים אלו בלי ברכה, ויודיע לקונים ממנו שהם כבר טבולים כדי שהקונה לא יברך על טבילתם שהרי יש ספק האם כלים אלו נפטרו בטבילה שטבל החנווני, שהרי לדעת הגהות אשרי הם היו פטורים מטבילה.

ג. נמצא שכלים העומדים לסחורה ובא אדם להשתמש בהם לפני שקנה אותם נחלקו הדעות בדינו ויש לו לטבול בלי ברכה, והקונה יצטרך לשוב ולטבולם בלי ברכה.

ולפי זה גם בחנווני אינו יכול לטבול כלים שברשותו ולומר לקונים שכלים אלו טבולים, שהרי לדעת הב"י כלים אלו עומדים לסחורה ולא מהני בהו טבילה.

טבילה של כלים הניתנים בתנה

ד. ודנו אחרוני זמננו שלפי זה מי שקונה כלי על מנת ליתנו במתנה לחברו, אינו יכול לטבול, שהרי שמא חברו לא צריך כי זה ויחזיר אותו לחנות או יתן אותו לאדם אחר במתנה ומצא שאצלו גם כן כלי זה עומד לנתינה ולא לשימוש, והרי זה כלי העומד לסחורה, ואף אם יטבול הנותן את הכלי יצטרך המקבל לשוב ולטבול.

ה. וככל הנ"ל יש לדון במי ששולח משלוח מנות ורוצה להניח על הכלי מאכלים בגוונא ששימוש כזה בביתו היה מחייב בטבילה, ויש לעיין כיצד עליו לנהוג, שאם בא לטבול, הרי יתכן שלדעת הב"י הרי הוא ככלי העומד לסחורה שלא מהני בו טבילה, ואם ירצה להשתמש בו נמצא